

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΗΝΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ 2002

ΕΩΣ 2018 Η ΤΟΥΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητής: Ιωάννης Κερίμης AM4312014074

Επιβλέπων: Χαράλαμπος Τσαρδανίδης

2019

Υπεύθυνη Δήλωση: Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών , λέξεων και χαρτών είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Χρονιά φιλονικία η και έχθρα όπως θα την χαρακτηρίζανε πόλοι αναμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα είτε είναι διπλωματική είτε στρατιωτική έχει φέρει σαν αποτέλεσμα την επιθυμία και ανάγκη να αναζητήσουμε τα θέματα τα οποία αφορούν τις δυο χώρες σε διήμερες επίπεδο .Και επειδή υπάρχει τεράστιος και επαναλαμβανόμενος κορεσμός για το πως σκέφτεται και αντιδρά η Ελληνική πλευρά μέσω της εξωτερικής της πολιτικής με την γείτονα χώρα , θα πρέπει να αναλύσουμε και ένα κομμάτι για το πως αντιδράει ή και το πως σκέφτεται και δρα η Τουρκία . Επιλέγοντας λοιπόν αυτόν τον κλάδο και κύκλο ανάλυσης δηλαδή της ελληνοτουρκικής διαμάχης ή αν όχι φιλονικίας θα πρέπει κάνεις να σταθεί στην πρώτη σχεδόν 20ετια του 21^{ου} αιώνα και ποιο συγκεκριμένα μεταξύ 2002 -2018 από την ανάληψη εξουσιών του AKP και την μέχρι τώρα διαδρομή αναφέροντας θέματα στα οποία απασχολούσανε από τον 20 Αιώνα και συνεχίζουν ακόμη και σήμερα να ταλανίζουν τις σχέσεις των δυο χωρών . Από το χρόνιο πρόβλημα οριοθέτησης της υλαφοκρυπίδα και την οριοθέτησης ΑΟΖ καθώς και τις διαμάχες περί διευθέτησης των ζητημάτων των οποίων προκύπτουν εκ της Μουσουλμανικής μειονότητας στην Θράκη

Λέξεις κλειδιά: Αιγαίο, Τουρκική, εξωτερική, πολιτική ,ΑΟΖ ,Αποστρατικοποίηση ,υφαλοκρηπίδα

ABSTRACT

the yearly brawl or for some people or hostility as it could be characterized by many between Hellas and Turkey either diplomatic or by military actions it has as result the need and the desire to look for the causes that disturbs the relations between the two countries. And because there is a huge tremendous and repetitive saturation about the Hellenic perspective we will try to understand and analyze a part of how Turkey thinks ,acts .By choosing that branch and analysis topic between Hellenic and Turkey conflict we have to stand at the first years of 21st century ..and more specific about 2002-2018 by the time that AKP coming into power until today .Mentioning matters that concern us for the mid 70's until today .and oscillating the relations of the two countries .From the chronic problem of demarcation and delimitation of EEZ as well as the disputes over the settlement of the issues arising from the Muslim minority in Thrace

WORD KEYS:

Aegean, Turkish, foreign, political, AOZ, Demilitarization

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 1. Η θέση της Τουρκίας στο Ελληνικό μειονοτικό και στην Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.....	8
Κεφάλαιο 2. Αποστρατικοποίηση Νήσων Αιγαίου.....	10
2.1 Πλήρης αποστρατικοποίηση νήσων Δωδεκανήσου.....	11
2.2 Μερική αποστρατικοποίηση νήσων Ανατολικού Αιγαίου.....	13
2.3 Πλήρης αποστρατικοποίηση νήσων Λήμνου και Σαμοθράκης.....	14
Κεφάλαιο 3. Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο.....	14
Κεφάλαιο 4.Οριοθέτηση αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης.....	17
Κεφάλαιο 5.FIR.....	18
Κεφάλαιο 6.SAR.....	21
Κεφάλαιο 7.Χωρικά ύδατα και Οριοθέτηση χωρικών υδάτων.....	22
Κεφάλαιο 8.Γκρίζες Ζώνες.....	24
Κεφάλαιο 9.Εναέριος χώρος.....	26
Κεφάλαιο 10 Ενεργειακοί πόροι στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο.....	27
Συμπεράσματα.....	30
Βιβλιογραφία.....	31

Εισαγωγή

Διαβάζοντας κάποιος η κάποια την πτυχιακή εργασία αυτή θα πρέπει να αναλογιστεί ότι τα κεφάλαια τα οποία θα ακολουθήσουν και θα αναλυθούν αφορούν μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο καθώς έχουμε την ανάγκη να εμβαθύνουμε στην Τουρκική εξωτερική πολιτική του 21ου αιώνα. Φαίνεται σε γενικές γραμμές ότι ο γενικός στόχος του συνεχιζόμενου διαλόγου μεταξύ της Άγκυρας και της Αθήνας από το 1999 είναι η οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συμφιλίωσης των διαφορών στο Αιγαίο. Όμως, οι πιο συγκεκριμένοι και άμεσοι στόχοι των δύο εμπλεκόμενων χωρών έχουν υπάρξει μέχρι σήμερα αρκετά διαφορετικοί. Ουσιαστικά, η κυβέρνηση Ερντογάν, όπως και ο προκάτοχός της στην εξουσία, ελπίζει να επιλύσει το φάσμα των θεμάτων του Αιγαίου κατά τρόπο που να είναι όσο το δυνατόν ικανοποιητικότερος για τα συμφέροντα της Τουρκίας. Ως εκ τούτου, οι παράγοντες της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής έχουν απογοητευτεί με το γεγονός ότι η δεκαετής διαδικασία για τη βελτίωση των σχέσεων με την Ελλάδα δεν έχει ακόμη αποφέρει τα μεγάλα αποτελέσματα που ελπίζουν. Επιπλέον, αρχίζουν επίσης να φοβούνται ότι η διαδικασία κινδυνεύει να εξαντληθεί, εκτός αν μπορεί να οδηγήσει σε συγκεκριμένες συμφωνίες σχετικά με τα επίμαχα θέματα υψηλής πολιτικής. Δικαίως ή λανθασμένα η Άγκυρα προσδίδει μεγαλύτερη σημασία στον διάλογο ως μέσο για τον τερματισμό του (λύσεις στο Αιγαίο) και όχι ως αυτοσκοπό (βελτιωμένες σχέσεις). Καθώς όλο και πιο απογοητευμένη, η Άγκυρα αύξησε τη διπλωματική της πίεση στην Αθήνα για να αντιμετωπίσει ουσιαστικά τα ζητήματα του Αιγαίου.

Από την άλλη πλευρά, εξετάζοντας περιοχές με πιθανή σύγκλιση ιδεών σχετικά με την επίλυση επίμαχων θεμάτων, η Αθήνα εξέτασε πρωτίστως τη συνεχιζόμενη διαδικασία βελτίωσης των σχέσεων με την Τουρκία ως μέσο αποφυγής μιας σοβαρής κρίσης που αναπτύσσεται στο Αιγαίο. (Αυτό συνέβη ιδιαίτερα κατά τα έτη 2004-2009, όταν το Κόμμα της Νέας Δημοκρατίας ήταν στην κυβέρνηση). Αν και πολλοί πολιτικοί και διπλωματικοί κύκλοι στην Ελλάδα έχουν κατανοήσει την αξία των «διερευνητικών συνομιλιών» με τους Τούρκους ομολόγους τους, την ιδέα να εργαστούν ενεργά για την

τελική διευθέτηση των αμφισβητούμενων θεμάτων του Αιγαίου μέσω αμοιβαία αποδεκτής συμφωνίας, όπως υποστήριξε η Άγκυρα , προκάλεσε αρνητικές αντιδράσεις στο πολιτικό φάσμα εντός των ελληνικών πολιτικών και πνευματικών ελίτ. Οι αντίπαλοι υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε συμφωνία της Αθήνας για την εξεύρεση λύσης θα ήταν μια νίκη για τις τουρκικές (και διεθνείς) πιέσεις εις βάρος της ελληνικής κυριαρχίας. Οι πιέσεις που ασκεί η Τουρκία για καλύτερες διμερείς σχέσεις είναι ένας λεπτός συγκεκαλυμμένος τρόπος διευκόλυνσης των φιλοδοξιών της να αναδειχθεί ως περιφερειακή εξουσία. Κατά ειρωνικό τρόπο, οι πρόσφατες δημόσιες δηλώσεις των αξιωματούχων της τουρκικής κυβέρνησης που υπογραμμίζουν τα οικονομικά οφέλη και τα πλεονεκτήματα ασφάλειας που θα απολαύσουν και οι δύο χώρες διευθετώντας τα ζητήματα του Αιγαίου, έφεραν περαιτέρω τις υποψίες αυτών των αντιπάλων σχετικά με τα κίνητρα της Τουρκίας. Επομένως, η πλειοψηφία των ελίτ των Ελλήνων παραμένει βαθιά δυσπιστία όσον αφορά τα κίνητρα της Άγκυρας και η πολιτική της για την Κύπρο προσφέρει ενισχύει περαιτέρω τις ανησυχίες της Ελληνικής πλευράς.

Κεφάλαιο 1. Η θέση της Τουρκίας στο Ελληνικό μειονοτικό και στην Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης

Αν, όπως είναι κοινώς αποδεκτό από όσους μελετάνε το εθνικό φαινόμενο, συγκεκριμένες και ιστορικές συνθήκες είναι αυτές που παρέχουν την βάση στην παραγωγή των εθνών, και των οποίων η ανάδειξη έγινε επι καπιταλιστικής περιόδου, και αν ο ρόλος του αστικού κράτους είναι καταλυτικός για να παραχθεί ένα έθνος, τότε πώς μπορεί να ερμηνευθούν οι ‘‘παραγωγές’’ εθνικών μειονοτήτων; Όχι μόνο βάσει της επίσημης άποψης, αλλά και η αριστερά, υποστηρίζουν ότι η απόκτηση εθνικών χαρακτηριστικών της μειονότητας της Θράκης έγινε χάρη στο Τούρκικο κράτος και των δράσεων του. Ερχόμαστε λοιπόν επί ενός παράδοξου φαινομένου, όπου η δυνατότητα διαμόρφωσης εθνικής συνείδησης οποιουδήποτε κράτους, τμηματικά στον πληθυσμό, δεν υπάρχει, αλλά αντίθετα, πληθυσμός ο οποίος είναι υπό της εξουσίας άλλης χώρας, την έχει (Taşdemir, 2015).

Ακόμα και στις μειονότητες, αναγνωρίζεται η καθοριστική συμβολή του κράτους στο να παραχθεί ένα έθνος. Με την συμβολή του ελληνικού κράτους όμως έγινε ο μετασχηματισμός, από προεθνική, αγροτική και κατά κύριο λόγο θρησκευτική κοινότητα, σε μια με χαρακτήρα εθνικής μειονότητας, με την διατήρηση της τούρκικης εθνικής ταυτότητας (Kemper, 2018).

Η παραχώρηση του μουσουλμανικού αγροτικού πληθυσμού στο ελληνικό κράτος, σε μορφή μειονότητας, έγινε μέσω της Συνθήκης της Λοζάνης, ο οποίος, λόγω μη εκπλήρωσης των βασικών προϋποθέσεων προς την συμπερίληψή του, δεν εντάχθηκε στον εθνικό κορμό. Απαγορευτικός περιορισμός κάθε προσπάθειας προς εθνική αφομοίωση, ήταν η παρουσία του θρησκευτικού του χαρακτηριστικού (η θρησκεία του Ισλάμ), και παράλληλα, λόγω γεωστρατηγικών αιτίων (της αντιπαράθεσης με την Τουρκία) κατέστη εθνικά ύποπτος. Ο εκ έθνους/κράτους αποκλεισμός, περιθωριοποίηση, καταπίεση της προεθνικής κοινότητας και η ανικανότητά της για εθνική ένταξη, ευθύνονται για την απόκτηση ενιαίων κριτηρίων αποκλεισμού, τα οποία την υποχρεώνουν σε αναλογισμούς βάσει εθνικών όρων για την ταυτότητά της, λόγω του εθνικού χαρακτήρα των κριτηρίων αυτών. Σε ότι έχει να κάνει με τα έθνη, αυτό

που ισχύει είναι: Εάν κάποιος δεν έχει την δυνατότητα να είναι μέρος ενός έθνους, θα είναι μέρος άλλου έθνους (Taşdemir, 2015).

Τα άτομα λοιπόν ωθούνται, βάσει των διακρίσεων προς εκείνα από το ελληνικό κράτος, προς τον σχηματισμό μιας κοινότητας κοινών χαρακτηριστικών και τρόπου ζωής. Φυσικό επακόλουθο των συνθηκών αυτών, ήταν να εκφραστεί η κατάσταση μέσω εθνικών όρων και ηγετικών μειονοτικών ομάδων με προϊστορία επί των εθνικών πολιτικών δραστηριοτήτων και με την κατοχή του κατάλληλου υλικού εξοπλισμού: Κυρίως μέσω των νεωτεριστών (και παλαιό-μουσουλμάνων), οι οποίοι χαρακτηρίζονταν από την προυπάρχουσα διαμόρφωση τούρκικης εθνικής συνείδησης και τον έλεγχο της διακίνησης για το έντυπο υλικό (εφημερίδες μειονοτήτων) και των θρησκευτικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Άλλωστε, κληρονομιά της προεθνικής φάσης είναι η σύνδεση χάρη στην κοινή θρησκεία και κοινή γλώσσα στην επικοινωνία (Kemper, 2018).

Η διαπλοκή μεταξύ ταξικών και εθνικών/εθνοτικών ιεραρχήσεων της περιοχής, έδρασε ως κατασταλτικός παράγοντας στο να διαμορφωθεί η τουρκική μειονοτική συνείδηση ολόκληρου του μουσουλμανικού πληθυσμού. Βάσει της εθνοτικής ιεράρχησης, κατατάσσονται στις ανώτερες βαθμίδες οι «τουρκογενείς» και στις κατώτερες οι Ρομά/Τσιγγάνοι. Πέρα από περίπτωση κλειστού συστήματος, το οποίο είναι ξένο στον «πλειονοτικό» πληθυσμό (χάρη στους εθνικούς αποκλεισμούς, διακρίσεις), είναι επίσης ένα πεδίο για την ανάπτυξη σε ταξικές σχέσεις και ιεραρχήσεις, των οποίων ο μόνος παραλληλισμός, είναι αυτός του «εθνικού» συστήματος στις ταξικές ιεραρχήσεις. Με βάση λοιπόν αυτό το διπλό και διπλά κλειστό σύστημα ιεράρχησης, έγινε διαμόρφωση ενιαίων εθνικών αφηγήσεων, αλλά και παραγωγή συγκεκριμένων υλικών αποτελεσμάτων. Καθώς μέσω του συστήματος αυτού γίνεται ταυτόχρονη διαμόρφωση προστατευτικών συνθηκών προς την αντιμετώπιση καταπιεστικών πολιτικών από το κυρίαρχο κράτος (Taşdemir, 2015).

Δημιουργείται λοιπόν μια αμυντική μειονοτική συνείδηση, με την υιοθέτηση της τούρκικης ταυτότητας να έχει τον ρόλο του πιο ισχυρού μέσου άμυνας. Αναφέρονται δυο παραδείγματα: Η θεώρηση των Μουσουλμάνων Τσιγγάνων/Ρομά της Θράκης ως ενιαίας «Μουσουλμανικής Μειονότητας», με κατοχή πολιτικών δικαιωμάτων από το 1923, αντίθετα με τους Τσιγγάνους στην υπόλοιπη Ελλάδα, οι οποίοι έπρεπε να περιμένουν μέχρι την δεκατία του '70 για την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων. Η

παραμονή των μουσουλμάνων Πομάκων στην Ελλάδα, έγινε λόγω της θεώρησης αυτών πως είναι μέρος της «Μουσουλμανικής Μειονότητας». Είναι λοιπόν λογική η υιοθέτηση μιας ενιαίας μειονοτικής συνείδησης εκ των δυο εθνοτικών ομάδων, η οποία είναι προϊόν διαμόρφωσης της κορυφαίας εθνοτικής ομάδας στην εθνοτική πυραμίδα. Οτι διαδραματίστηκε δηλαδή με τους Αρβανίτες και τους Έλληνες της περιόδου πριν και μετά της επανάστασης του 1821. Το οποίο είναι μέρος των πολλών περιπτώσεων ανάμεσα σε διάφορες αποικιοκρατούμενες εθνοτικές ομάδες, με την υιοθέτηση της ταυτότητας των πιο ισχυρών εθνοτικών ομάδων, π.χ. η περίπτωση των Καβύλιων/Βέρβερων και των Αράβων της Αλγερίας (Binder, 2012).

Δεν μπορεί φυσικά να παραληφθεί και ο ρόλος που είχε το τούρκικο κράτος, ο οποίος όμως είναι επικουρικός. Η λειτουργία του τούρκικου κράτους, ήταν αυτή του σημείου αναφοράς στο να διαμορφωθεί η τούρκικη μειονοτική ταυτότητα, και όχι η δημιουργία της. Ακόμα και με την υπόθεση μη ύπαρξης της παραμικρής ανάμειξης από την Τουρκία, δεν θα υπήρχε διαφοροποίηση των διαδικασιών των τριών εθνοτικών ομάδων για την απόκτηση μιας ενιαίας μειονοτικής συνείδησης, και πάλι θα υπήρχε υιοθέτηση της τούρκικης ταυτότητας, λόγω της αδυναμίας Πομάκων, καθώς και Τσιγγάνων/Ρομά ως προς την διαμόρφωση πομακικής ή τσιγγάνικης ταυτότητας για το σύνολο των μειονοτήτων.

Κεφάλαιο 2. Αποστρατικοποίηση Νήσων Αιγαίου

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλύσουμε και θα εξιστορήσουμε μια από τις βασικότερες Ελληνοτουρκικές διαφορές του περασμένου αλλά και του τωρινού αιώνα (20ος-21ος). Εάν ζήτημα για το οποίο και οι δυο χώρες συνεχίζουν να κρύβονται η μια πίσω από την ελλείπει επιχειρηματολογία της άλλης, την μην καθαρή διατύπωση εμπράκτως των διεθνών συμβάσεων για την εξυπηρέτηση των εθνικών τους συμφερόντων και την χρησιμοποίηση των γεγονότων για να καλύψουν τα κενά της κακής διπλωματίας τους. Στις μέρες μας δεν έχει αλλάξει κάτι πέρα μονομερών θεμάτων τα οποία όμως ήταν για εσωτερική κατανάλωσή και δύναμη ισχύος από την Τουρκίας για αυτό και θα αναφερθούμε όσο μπορούμε στην ριζά του θέματος και το πως συνεχίζει να υφίσταται

και σήμερα . Όσο αφοράει τα θέματα της Αποστρατικοποίησης όσο για τα νησιά αλλά και στον 20ο αιώνα για τα Δαρδανέλια και την συνθήκη του Μοντρε . Δια την Τουρκιά αλλά και την διεθνή κοινότητα η αποστρατικοποίηση αποτελεί καθεστώς διεθνούς δίκαιου όπου τα κράτη που συμπεριλαμβάνονται σε αυτή είτε διήμερη είτε πολυμερή δεν οχυρώνουν ,δεν εγκατασταθούν και δεν δημιουργούν στρατιωτικές βάσεις .Δυνάμεις δικές τους η και άλλων καρτών . Σκοπός αυτού, όπως είπαμε πριν η προτροπή συγκέντρωσης δυνάμεων και οπλικών συστημάτων το οποίο θα οδηγούσε σε επεισόδια έως και συρράξεις και κρίσεις μεταξύ των χωρών που είναι συμφωνημένες οι αποστρατικοποιήσεις (Cuhadar, Genc, & Kotelis, 2015).

2.1 Πλήρης αποστρατικοποίηση νήσων Δωδεκανήσου

Η παραχώρηση των Δωδεκανήσων κατά της πλήρης κυριαρχίας της Ελλάδας έγινε με την Σύμβαση Ειρήνης Παρισίων, ανάμεσα στους Ιταλούς και του Συμμάχους, τον Απρίλιο του 1947. Μέσω των διατάξεων της Συνθήκης προβλέπεται η αποστρατικοποίηση στα νησιά αυτά: «"Αι ανωτέρω νήσοι θα αποστρατιωτικοποιηθώσι και θα παραμείνωσιν αποστρατιωτικοποιημένα". Στα Δωδεκάνησα υπάρχει μερική παρουσία δυνάμεων εθνοφυλακής, δηλωμένων βάσει των προβλεπόμενων των διατάξεων της συμφωνίας CFE (Binder, 2012).

Αναφορικά με τους ισχυρισμούς των Τούρκων περί της αποστρατικοποίησης των Δωδεκανήσων, σημειώνεται ότι (Aragas, 2014):

Η Τουρκία δεν συνέβαλε στην Συνθήκη του 1947, με αποτέλεσμα, αυτή να είναι ‘*res inter alios acta*’, ζητήματος, δηλαδή, άλλων κρατών. Στο άρθρο 34 δε στην Συνθήκη της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών: «Μια συνθήκη δεν δημιουργεί υποχρεώσεις ή δικαιώματα για τρίτες χώρες εκτός των συμβαλλομένων (Tasdemir, 2015).»

Η αποστρατικοποίηση των Δωδεκανήσων προβλέφθηκε λόγω της αποφασιστικής παρέμβασης από την Σοβιετική Ένωση, και αποτελεί απόηχο των πολιτικών σκοπιμοτήτων εκείνης της χρονικής περιόδου από την Μόσχα. Άξιο επισημάνσης είναι ωστόσο, πως η ύπαρξη των καθεστώτων για την αποστρατικοποίηση ακυρώθηκε λόγω της δημιουργίας συνασπισμών του NATO και του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Υπό αυτού του πλαισίου, η αποστρατικοποίηση σταμάτησε την εφαρμογή της στα ιταλικά

νησιά Pantelleria, Lampedusa, Lampione και Linosa, όπως και στις περιπτώσεις Δ. Γερμανίας της μιας πλευράς, και Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Αν. Γερμανίας, Ουγγαρίας και Φιλανδίας της άλλης πλευράς (Kemper, 2018).

Εκτός από τα προαναφερθέντα, η Ελλάδα, όπως και στην περίπτωση κάθε άλλου κυρίαρχου κράτους, δεν έχει την ελευθερία παραίτησης του φυσικού και νόμιμου δικαιώματός της να αμυνθεί ενάντια σε απειλή η οποία στρέφεται προς τα νησιά ή σε οποιοδήποτε άλλο μέρος στην επικράτειά της. Ακόμα περισσότερο, εφόσον, με την κατάφωρη παραβίαση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, υπάρχει η απειλή πολέμου από την Τουρκία, στην περίπτωση άσκησης του νόμιμου και κυριαρχικού δικαιώματός της, όπως αυτό της παρέχεται από το διεθνές δίκαιο.

Πέρα από την απειλή πολέμου, η Τουρκία:

Έκανε εισβολή στην Κύπρο το 1974, παραβιάζοντας τις διατάξεις της Συνθήκης Εγγυήσεως για την Κύπρο, της οποίας συμβαλλόμενη είναι και η Ελλάδα, με πλήρη αψηφισή των πολυάριθμων αντίθετων αποφάσεων από το Συμβούλιο Ασφάλειας και την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, συνεχίζοντας την διατήρηση μιας σημαντικής στρατιωτικής δύναμης επί των Κατεχόμενων.

Εκτελεί συχνές παραβιάσεις του ελληνικού εθνικού εναέριου χώρου, ενώ επίσης, γίνονται πτήσεις στρατιωτικών αεροσκαφών, συχνά οπλισμένων, πάνω από κατοικημένα νησιά στο Αιγαίο, το οποίο χρήζει ιδιαίτερης σημασίας σχετικά με την ασφάλεια.

Έχει διατηρήσει, επί σειρά δεκαετιών, μεγάλο αριθμό στρατιωτικών μονάδων, με την κατοχή εναέριων μέσων και αποβατικών σκαφών, σε όλη την ακτογραμμή της Μικράς Ασίας, τα οποία βρίσκονται απέναντι από ελληνικά νησιά, που είναι περίπτωση σοβαρής απειλής για την Ελλάδα.

Τα προαναφερθέντα, συνοδευόμενα της απειλής πολέμου (casus belli) και της γενικότερης αναθεωρητικής τάσης από την Τουρκία επί του εδαφικού και νομικού καθεστώτος στα ελληνικά νησιά, σύμφωνα με τον ορισμό των διεθνών συνθηκών και του διεθνούς δικαίου γενικά, τα οποία υποχρεώνουν και νομιμοποιούν την έναρξη αναγκαίων αμυντικών προπαρασκευών, τα οποία θα επιτρέψουν στην Ελλάδα την άσκηση, σε περίπτωση ανάγκης, των δικαιωμάτων για νόμιμη άμυνα, όπως προβλέπει το αρ. 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, για την προστασία των ελληνικών νησιών.

2.2 Μερική αποστρατικοποίηση νήσων Ανατολικού Αιγαίου.

Στην περίπτωση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, η Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης δεν προβλέπει πως αυτά θα πρέπει να αποστρατικοποιηθούν

Βάσει του Άρθρου 13, η μη εγκατάσταση ναυτικών βάσεων ή οχυρωματικών έργων σε αυτά τα νησιά, ήταν οι μόνες υποχρεώσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, στο προαναφερθέν άρθρο προβλέπεται πως:

«Προς εξασφάλισιν της ειρήνης, η Ελληνική Κυβέρνησις υποχρεούται να τηρή εν ταις νήσοις Μυτιλήνη, Χίω, Σάμω και Ικαρία τα ακόλουθα μέτρα:

Αι ειρημέναι νήσοι δεν θα χρησιμοποιηθώσιν εις εγκατάστασιν ναυτικής βάσεως ή εις ανέργεσιν οχυρωματικού τινος έργου.

Θα απαγορευθεί εις την Ελληνικήν στρατιωτικήν αεροπλοΐαν να υπερίπταται του εδάφους της ακτής της Ανατολίας. Αντιστοίχως, η Οθωμανική Κυβέρνησις, θα απαγορεύση εις την στρατιωτικήν αεροπλοΐαν αυτής να υπερίπταται των ρηθισών νήσων.

Αι ελληνικά στρατιωτικά δυνάμεις εν ταις ειρημέναις νήσοις θα περιορισθώσι εις τον συνήθη αριθμόν των δια την στρατιωτικήν υπηρεσίαν καλουμένων, οίτινες δύνανται να εκγυμνάζωνται επί τόπου, ως και εις δύναμιν χωροφυλακής και αστυνομίας ανάλογον προς την εφ' ολοκλήρου του ελληνικού εδάφους υπάρχουσαν τοιαύτην.».

Αντίθετα με την Ελλάδα και την συνεπή εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων, η Τουρκία, αψηφώντας την υποχρέωσή της, βάσει του ίδιου άρθρου, για την απαγόρευση των στρατιωτικών αεροσκαφών της να πραγματοποιούν πτήσεις στον εναέριο χώρο πάνω από τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, διαπράττει επανειλημμένες και συνεχείς παραβιάσεις των νομικών της υποχρεώσεων (Tsarouhas, 2015).

Στην αντίπερα όχθη, βάσει του ίδιου άρθρου, επιτρέπεται στην Ελλάδα η διατήρηση του συνηθισμένου αριθμού σε στρατιώτες οι οποίοι καλούνται να εκπληρώσουν τα στρατιωτικά τους καθήκοντα, και στους οποίους δίνεται η δυνατότητα εκπαίδευσης επί τόπου, όπως και σε δυνάμεις Χωροφυλακής και Αστυνομίας (Heraclides, 2010).

2.3 Πλήρης αποστρατικοποίηση νήσων Λήμνου και Σαμοθράκης

Αρχικά, η Σύμβαση της Λωζάννης για τα Στενά το 1923, προέβλεπε την αποστρατικοποίηση στα ελληνικά νησιά Λήμνος και Σαμοθράκη, όπως επίσης την αποστρατικοποίηση στα Δερδανέλλια, στη Θάλασσα του Μαρμαρά και τον Βόσπορο, όπως και στα τούρκικα νησιά Ίμβρος (Gokceada), Τένεδος (Bozcaada) και Λαγούσες (Tavcan), κάτι που κατήργησε η Σύμβαση του Montreux το 1936, όπου βάσει του προοιμίου της, αντικαθιστά συνολικά την Σύμβαση της Λωζάννης (Gürel, Mullen & Tzimitras, 2013).

Η Τουρκία αναγνώρισε το δικαίωμα που έχει η Ελλάδα ως προς την εξόπλιση της Λήμνου και της Σαμοθράκης, μέσω επιστολής απευθυνόμενης στο Έλληνα Πρωθυπουργό στις 6 Μαΐου 1936 από τον τότε Τούρκο Πρέσβη της Αθήνας Roussena Esref, ακολουθώντας οδηγίες από την Κυβέρνησή του. Επανάληψη αυτής της θέσης της Τούρκικης Κυβέρνησης έγινε μέσω του τότε Υπουργού Εξωτερικών της, Rusfu Aras, επί της ευκαιρίας της Τούρκικης Εθνοσυνέλευσης για την κύρωση της Σύμβασης του Montreux, όπου έγινε ανεπιφύλακτη αναγνώριση του νόμιμου δικαιώματος της Ελλάδας για την εγκατάσταση στρατευμάτων επί Λήμνου και Σαμοθράκης, και δήλωσε: «Οι διατάξεις που αφορούν τις νήσους Λήμνο και Σαμοθράκη, οι οποίες ανήκουν στη γειτονική μας και φιλική χώρα Ελλάδα και είχαν αποστρατικοποιηθεί κατ' εφαρμογήν της Σύμβασης της Λωζάννης του 1923, επίσης καταργήθηκαν με τη νέα Σύμβαση του Montreux και αυτό μας ευχαριστεί ιδιαίτερα» (Εφημερίδα των πρακτικών της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης, τεύχος 12, Ιούλιος 31/1936, σελ. 309). Στην διάρκεια της ίδιας περιόδου, η Τουρκία έδινε αριθμό παρόμοιων διαβεβαιώσεων σε τρίτες ενδιαφερόμενες χώρες (Dunne, 2013).

Κεφάλαιο 3. Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο

Η διαφωνία μεταξύ Ελλάδας Τουρκίας για την υφαλοκρηπίδα ξεκίνησε με την πρώτη προσπάθεια της δικτατορικής τότε Ελλάδας εξερεύνησης του βυθού το 1973 και η Τουρκία έκανε πολύ σωστά λόγο για ασάφεια στο τι εστί υφαλοκρηπίδα . Καλό βέβαια πριν συνεχίσουμε είναι διευκρινίσουμε το τι είναι η υφαλοκρηπίδα (Jørgensen, 2010).

Βάση του άρθρου 76.1 στην σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσάς του 1982 <<Η υφαλοκρηπίδα είναι ο θαλάσσιος βυθός και το υπέδαφος πέρα από τα χωρικά ύδατα .Βασίζεται από τα 200nm από τις γραμμές βάσεως όπου μετριούνται τα χωρικά ύδατα ή σε όλη την φυσική έκταση του υφαλοπλαισίου εφόσον είναι μεγαλύτερο των 200nm και ο καθορισμός σε αυτή την περίπτωση γίνεται με την χρήση γεωμορφολογικών κριτηρίων δηλαδή του υφαλοπλαισίου (Karyotis & Gerodimos, 2015).

Στο ζήτημα με το οποίο ασχολούμαστε εμείς λόγο των περιορισμένων αποστάσεων μεταξύ των Μεσογειακών κρατών δεν μπορεί να εφαρμοσθεί το υφαλοπλαισίου πάρα μόνο οι αποστάσεις από τις ακτές .Το διεθνές δικαστήριο επανήλθε το 69 ορίζοντας ότι για θεμελιώσει τους γεωλογικούς δεσμούς μεταξύ στεριάς και θαλάσσιας και υποθαλάσσιας περιοχής .Απορρίπτοντας έτσι τις αποστάσεις που μέχρι τότε λαμβάνονταν υπόψιν .Η απόφαση αυτή υποχρέωνε κάτ. ουσία το κάθε κράτος να εξετάσει γεωλογικά γεωμορφολογικά την υφαλοκρηπίδα σε σχέση με το φυσικό του έδαφος (Yorulmazlar & Turhan, 2015).

Η αρχή του προβλήματος επήλθε μαζί με την Κυπριακή Εισβολή το 74 και εκ τότες όπως ουκ ολίγες φορές έχει ειπωθεί και από τις δυο πλευρές ότι είναι η ποιο περιπλοκή άλυτη <<εκκρεμότητα>>.

Αυτή η εκκρεμότητα ξεκίνησε και διέπετε έως σήμερα στο λόγο ότι η Τουρκία δεν αναγνωρίζει ότι τα Ελληνικά νησιά του Αν. Αιγαίου έχουν υφαλοκρηπίδα (και θα έπρεπε να κατατάσσονται στις ειδικές περιστάσεις και ότι επίσης αποτελούν φυσική προέκταση της Ανατολίας (Anadolu)ή Μικράς Ασίας αρά και συνέχεια της Τουρκικής αρχής ίσης αποστάσεως ,αλλά η συμφωνία μεταξύ των χωρών που εμπεριέχονται σε αυτή (Koukodakis, 2013).

Ο τρόπος αντίληψης της Τουρκίας είχε εκτός από νομική αντίληψη και στρατηγική διότι θεωρούσε λόγο και των τεταμένων τότε σχέσεων με την Ελλάδα και την Κύπρο ότι χρειαζότανε εκτεταμένη και εκτενέστερη ανάλυση και λύση του ζητήματος .Για αυτό τον λόγο η τουρκικά στάθηκε στην συνθήκη της Γενεύης του 1958 όπου αναφερθήκαμε πριν και βάση του σκεπτικού περί ειδικών περιστάσεων και

ημίκλειστων θαλασσών θεωρούσε ότι πρέπει να παρθεί ειδική συμφωνία και να μην ισχύσει η ίση απόσταση μεταξύ δυο κρατών . Η στήριξη αυτού του επιχειρήματος έγινε λόγω των πολλών νησιών τα οποία έχει το Αιγαίο και την αδυναμία του διεθνούς δίκαιου να καλύψει τους <<ιδιαίτερους κανόνες>> που χρήζει το Αιγαίο . Και αυτή η αμφισβήτηση που απορρέει ακόμη και σήμερα από την μη επίλυση του προβλήματος από την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας και κυριαρχικών δικαιωμάτων των νήσων που μέχρι σήμερα είναι μια συνήθεια όχι μόνο στο αιγαίο αλλά και στην Κύπρο σε κάτι βέβαια που θα αναφερθούμε στα επόμενα κεφάλαια (Tasdemir, 2015).

Η διαφορά αναφορικά της οριοθέτησης στην υφαλοκρηπίδα, ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 1973, με την χορήγηση της τούρκικης κρατικής εταιρίας πετρελαίων 27 αδειών διεξαγωγής έρευνας στην Ελληνική υφαλοκρηπίδα δυτικά στα ελληνικών νησιών στο Ανατολικό Αιγαίο. Έτσι έγινε πραγματοποίηση αυθαίρετης μονομερούς οριοθέτησης στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου η οποία περιλάμβανε κατά κύριο λόγο ελληνικές περιοχές. Το 1976 έγινε μονομερής προσφυγή της Ελλάδας στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης. Κάτι το οποίο δεν ακολουθήθηκε από την Τουρκία η οποία αρνήθηκε να αναγνωρίσει την δικαιοδοσία του δικαστηρίου. Έτσι το δικαστήριο δεν έκανε ουσιαστική εισχωρήσει στο ζήτημα βάση τυπικών λόγων και χάρη στην έλλειψη αρμοδιότητας (Jørgensen, 2010).

Στην ουσία η θέση της Τουρκίας σχετικά των ζητημάτων στην υφαλοκρηπίδα και τα όρια είναι η εξής:

«Τα νησιά του Ελληνικού Κράτους δεν πρέπει να έχουν υφαλοκρηπίδα.»

Η οριοθέτηση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία είναι ειδικής περιστασης, εξαιτίας της τοποθεσίας των νησιών σχετικά με την τουρκική ακτογραμμή. Στην περίπτωση υπέρσχυσης των κανόνων του Διεθνούς δικαίου περί της οριοθέτησης στην ελληνική υφαλοκρηπίδα, θα υπάρχει κατάφωρη αδικία σε βάρος της Τουρκίας, εξαιτίας των ορίων της τα οποία είναι συγκρουόμενα με αυτά της Ελλάδος.

Ο οροθετικός κανόνας για την μέση γραμμή και ίση απόσταση δεν θα πρέπει να είναι η βάση της οριοθέτησης για την υφαλοκρηπίδα.

Η εφαρμογή της οριοθέτησης θα πρέπει να γίνει βάσει της παραπάνω παραμέτρου, εφόσον το Αιγαίο είναι ημίκλειστη θάλασσα.

Δεν υπάρχει αναγνώριση του περιεχομένου της σύμβασης του 1982 με θέμα την υφαλοκρηπίδα εξαιτίας της καταψήφισης της εν λόγω σύμβασης.

Πραγματοποίηση της επίλυσης θα πρέπει να έχει ως βασικό άξονα την αρχή της ευθυδικίας.

Επίσημη θέση της Ελλάδας επί του ζητήματος είναι η εξής:

Βάσει της σύμβασης του 1982 δίνεται επί του παράκτιου Κράτους η δυνατότητα άσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων στην υφαλοκρηπίδα εφόσον εκείνη έχει μήκος τουλάχιστον 200 ναυτικών μιλίων, βάσει της απόστασης ανάμεσα στις αντικειμενικές ακτές. Βάσει της ίδιας σύμβασης, όλα τα νησιά έχουν το δικαίωμα αιγιαλίτιδας Ζώνης, συνορεύουσας ζώνης, υφαλοκρηπίδας και αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης. Ο καθορισμός των ζωνών αυτών γίνεται βάσει των γενικών διατάξεων της σύμβασης σύμφωνα με την εφαρμογή των ηπειρωτικών περιοχών. Υφαλοκρηπίδα δεξ Συνεπώς μπορούν να υπάρχουν επί όλων των Ελληνικών νησιών βάσει του δικαίου της θάλασσας (Gürel, Mullen & Tzimitras, 2013).

Άρα δεν μπορούν να υπάρχουν ζητήματα για την οριοθέτηση στην υφαλοκρηπίδα παρά μόνο ανάμεσα σε αντικειμενικές ακτές στα ελληνικά νησιά οι οποίες είναι έναντι της Τουρκίας.

Η αρχή για τη μέση γραμμή και ίση απόσταση θα πρέπει να είναι η βάση για την οριοθέτηση στις θαλάσσιες ζώνες.

Κεφάλαιο 4. Οριοθέτηση αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης

Δεν έχει υπάρξει καθιέρωση αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Ελλάδας, παρότι βάσει της σύμβασης του δικαίου της θάλασσας του 1982 της επιτρέπει να ενεργήσει κατά αυτό τον τρόπο. Άξιο αναφοράς είναι ότι για την οριοθέτηση αυτή είναι απαραίτητη η οριοθέτηση όλων των ακτών της Ελλάδας το οποίο συνεπάγεται οριοθέτηση με έξι άλλα κράτη. Αυτό που εμποδίζει τα προαναφερθεί είναι η αδυναμία της Ελλάδας επί της οριοθέτησης με την Τουρκία. Επίσης στην περίπτωση διακήρυξης αποκλειστικής οικονομικής ζώνης είναι πιθανή η διεκδίκηση δικαιωμάτων Για την εκμετάλλευση της και από τα Σκόπια εφόσον πρόκειται περί περικόλειστου κράτους, το

οποίο σημαίνει κράτος χωρίς ακτές. Για την υλοποίηση του παραπάνω αιτήματος απαραίτητος είναι ο ορισμός της Ελληνικής αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης για την άσκηση δικαιωμάτων του τρίτου κράτους καθώς και του επιτρεπόμενου όγκου αλιείας (Heraclides, 2010).

Υπάρχει επίσης ο ισχυρισμός της Τουρκίας, ότι εφόσον το Αιγαίο είναι ημίκλειστη θάλασσα διευθέτηση του ζητήματος της αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης όπως και με την υφαλοκρηπίδα θα πρέπει να γίνει με ειδική συμφωνία. Συγκεκριμένα, όπως Αναφέρθηκε στην Τρίτη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών περί του δικαίου της θάλασσας, η θέση της Τουρκίας είναι πως εφόσον το Αιγαίο ανήκει στην κατηγορία ημίκλειστων θαλασσών, με πολλά νησιά σε μικρή απόσταση από την ακτογραμμή της, θα πρέπει να γίνει εξαίρεση αυτού εκ των γενικών ρυθμίσεων της σύμβασης του 1982 επί των όλων των θαλάσσιων ζωνών, συμπεριλαμβανομένης και της αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης. Επίσης έγινε υιοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης από την Τουρκία στη Μαύρη Θάλασσα μέσω διμερούς συμφωνίας με την πρώην Σοβιετική Ένωση με ανταλλαγή επιστολών. Διαδικασία οριοθέτησης της αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης έγινε βάσει του οροθετικού κανόνα για την αρχή της ευθυδικίας, πρακτικά όμως χρησιμοποιήθηκε η αρχή της μέσης γραμμής και της ίσης απόστασης. Αξιοσημείωτη είναι η κατανήφιση της Τουρκίας της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών περί δικαίου της θάλασσας μέσω της οποίας προβλέπεται η δημιουργία της αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης (Aras, 2014).

Κεφάλαιο 5.FIR

Υπογραφή της σύμβασης για την διεθνή πολιτική αεροπορία έγινε στο Σικάγο τον Δεκέμβριο του 1944, μέσω της οποίας προβλεπόταν η ίδρυση για τον διεθνές οργανισμό Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO). Μέσω του ICAO έγινε θέσπιση των ορίων στις περιοχές ευθύνης ελέγχου για τον εναέριο χώρο των χωρών-μελών του (Flight-Information Region - FIR). Ο FIR διασφαλίζει τον έλεγχο και την ασφάλεια στις πτήσεις πολιτικής Αεροπορίας, παρόλα αυτά επί της εν λόγω περιοχής, δεν υπάρχει καθεστώς πλήρους κυριαρχίας, όπως στην περίπτωση του Εθνικού εναέριου χώρου,

από τα κράτη. Αντίθετα, μέσα σε αυτή την περιοχή υπάρχει άσκηση συγκεκριμένων δικαιοδοσιών των κρατών επί του ελέγχου στην εναέρια κυκλοφορία, του καθορισμού στα αεροδρόμια, στις πύλες εισόδου και εξόδου του Εθνικού εναέριου χώρου και τις διαδρομές που αναφέρονται στα θέματα ασφάλειας (Dunne, 2013).

Η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας είναι υπεύθυνη της θέσπισης για τους σχετικούς κανόνες που περιλαμβάνονται στην αεροναυτική έκδοση πληροφοριών. Επί του πλαισίου αυτού, ο ελληνικός εθνικός εναέριος χώρος καθώς και διάσπαρτα τμήματα στον διεθνή εναέριο χώρο καλύπτονται από το FIR Αθηνών, εφόσον δεν προκύπτουν ζητήματα στην κυριαρχία αλλά στην δικαιοδοσία. Αναφορικά, η έκτασή του FIR Αθηνών περιλαμβάνει του εναέριου χώρου στο Ιόνιο πέλαγος μέχρι της ανατολικής γραμμής του Αιγαίου, η οποία συμπίπτει με την τουρκική ακτογραμμή. Τον Αύγουστο του 1974 έγινε αυθαίρετη έκδοση από την Τουρκία της NOTAM 714, μέσω της οποίας έγινε προσπάθεια επέκτασης του χώρου δικαιοδοσίας της μέχρι τα μέσα του Αιγαίου εντός του FIR Αθηνών. Τότε έγινε έκδοση της NOTAM 1157 από την Ελλάδα η οποία κήρυττε το Αιγαίο ως επικίνδυνη περιοχή. Ο ICAO απηύθυνε ανεπιτυχή έκκληση και στις δύο πλευρές. Το 1980 έγινε ανακάλεση της NOTAM 714 από την Τουρκία με την διαπίστωση της πως το μέτρο ήταν εις βάρος των συμφερόντων της και συγκεκριμένα του τουρισμού της. Ωστόσο παρά την ακύρωση της NOTAM 714, υπάρχει συνέχιση επί σειρά ετών των επιδιώξεων σχετικά με το FIR Αθηνών (Koukodakis, 2013).

Παρόλα αυτά η Τουρκία υποστηρίζει πως η σύμβαση του Σικάγο δεν σχετίζεται με τα κρατικά αεροσκάφη παρά μόνο με αυτά της Πολιτικής Αεροπορίας, όπως και επίσης, έχει πλήρη άρνηση υποβολής σχεδίων πτήσης για την είσοδο στρατιωτικών αεροσκαφών εντός του FIR Αθηνών (Karyotis & Gerodimos, 2015).

Επίσης υπάρχουν ισχυρισμοί ότι το FIR Αθηνών έχει τα ίδια όρια με το εθνικό εναέριο χώρο της Ελλάδας, συμβάλλοντας έτσι, στην διάπραξη πολυάριθμων παραβάσεων στους κανόνες εναέριας κυκλοφορίας και στην δημιουργία κινδύνων επί της ασφάλειας της Πολιτικής Αεροπορίας. Γενικά, μέρος της κυριαρχίας της Ελλάδας στον αέρα είναι τα 10 ναυτικά μίλια από τις ακτές - διάταγμα της 6ης Σεπτεμβρίου 1931, σε συνδυασμό με τους νόμους 5017/1931, 230/1936 και 1815/1988-, ενώ στην περίπτωση της θάλασσας, επιλέχθηκε η άσκηση κυριαρχίας εντός έξι ναυτικών μιλίων - Ν. 230/1936 και Ν.Δ 187/1973-. Η Τουρκία δεν είναι σύμφωνοι με το εύρος στον ελληνικό εναέριο

χώρο, εφόσον σύμφωνα με αυτήν είναι αβάσιμος βάσει του Διεθνούς δικαίου για τους παρακάτω λόγους (Gürel, Mullen & Tzimitras, 2013):

«Δεδομένου ότι ο δικαιούμενος το μείζον, δικαιούται και το έλασσον, η άσκηση κυριαρχίας στον εναέριο χώρο μέχρι τα 10 ναυτικά μίλια είναι απολύτως νόμιμη, αφού δεν υπερβαίνει τα 12 ναυτικά μίλια που ορίζει το δίκαιο της θάλασσας ως ανώτατο όριο του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης και του εθνικού εναέριου χώρου».

Έχει γίνει γνωστοποίηση της προαναφερθείσας νομοθεσίας από την Ελλάδα.

«Η Τουρκία, από το 1931 και για πολλές δεκαετίες αποδεχόταν το εύρος των 10 ναυτικών μιλίων του ελληνικού εθνικού εναέριου χώρου χωρίς ουδεμία διαμαρτυρία ή αμφισβήτηση, γεγονός που θεμελιώνει κατά το διεθνές δίκαιο σιωπηρή αποδοχή. Το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα εφαρμόστηκε από το 1931 ομοίωμα, χωρίς οποιαδήποτε διαμαρτυρία όσον αφορά στη νομική του βάση».

Οι κατηγορίες της Τουρκίας προς την Ελλάδα είναι (Altunçik & Martin, 2011):

Μονομερής απόφαση νέων διεθνών αεροδιαδρόμων, χωρίς τη συναίνεση του τουρκικού FIR, με σκοπό να παρεμποδιστούν τα τουρκικά αεροσκάφη.

Μονομερές κλείσιμο εκτεταμένων περιοχών στον διεθνή εναέριο χώρο προς χάρη ασκήσεων για την ελληνική πολεμική αεροπορία.

Καταχράται το δικαίωμα το οποίο της επιτρέπει να εκτελέσει ασκήσεις, προβαίνοντας σε τροποποιήσεις δεσμευμένων από την Τουρκία περιοχών στον διεθνή εναέριο χώρο, και έτσι παρεμποδίζει να χρησιμοποιηθεί ο εναέριος χώρος.

Αυθαίρετα αιτήματα υποβολής σχεδίων για τις πτήσεις των στρατιωτικών αεροπλάνων.

Η απάντηση της χώρας μας είναι πως:

Υπάρχει εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων σε όλες τις περιπτώσεις.

Τροποποίηση Υπάρχει μόνο στις περιπτώσεις τεχνικών λόγων και διευκόλυνσης στην αεροπλοΐα.

Η υποβολή σχεδίων πτήσης είναι υποχρεωτική για τα στρατιωτικά αεροσκάφη (Yorulmazlar & Turhan, 2015).

Κεφάλαιο 6.SAR

Το 1936 έγινε καθορισμός του εύρους στα χωρικά ύδατα της Ελλάδας επί έξι ναυτικών μιλίων από τις ακτές. Παράλληλα έγινε θέσπιση το εναέριο χώρου του 1931 στα 10 μίλια. Το 1964 έγινε επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της Τουρκίας από τα τρία στα έξι μίλια. Παράλληλα ορίστηκε πως εάν τα χωρικά ύδατα της έναντι χώρας ξεπερνούν τα 6 μίλια, ο καθορισμός των τουρκικών χωρικών υδάτων βασίζεται στην αρχή της αμοιβαιότητας. Από τότε η Τουρκία έχει έξι μίλια χωρικών υδάτων στο Αιγαίο και 12 μίλια Εύξεινο Πόντο και την Ανατολική Μεσόγειο (Karyotis & Gerodimos, 2015).

Από την Τουρκία αναφέρεται πως τα 12 μίλια είναι το μέγιστο όριο επέκτασης στα χωρικά ύδατα ενός κράτους. Δεν είναι υποχρεωτική η πλήρης επέκταση των χωρικών υδάτων μιας χώρας. Το Αιγαίο χρήζει ξεχωριστών γεωγραφικών συνθηκών (το οποίο χαρακτηρίζεται από την Τουρκία ως "ειδική περίπτωση") χάρη των οποίων δεν επιτρέπεται η αύξηση στην Ελληνική για αλυσίδα ζώνη στα 12 μίλια. Σε αντίθετη περίπτωση, είναι πιθανή η μετατροπή του Αιγαίου σε "ελληνική λίμνη". Αυτό όμως αντιτίθεται των "ζωτικών συμφερόντων" της Τουρκίας επί της περιοχής. Πρόσθετα, υπάρχει επιμονή στην άποψη πως, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κλειστών ή ημίκλειστων θαλασσών, όπως αυτή του Αιγαίου, θα πρέπει να συμφωνούνται και από τα δύο παράκτια κράτη οι αυξήσεις στα χωρικά ύδατα (Aras, 2014).

Δεδομένου ότι δεν χρησιμοποιούν μόνο η Τουρκία και η Ελλάδα το Αιγαίο, αλλά χρήση της θάλασσας αυτής ως μοναδικής διόδου από και προς τον Εύξεινο Πόντο γίνεται και από τη Ρωσία, από την οποία μάλιστα θεωρείται ως η μόνη περίπτωση Θέρμης θάλασσας που μπορεί να την οδηγήσει προς τη Μεσόγειο και τον υπόλοιπο κόσμο, καθώς και από τις ΗΠΑ, με την κατοχή στρατιωτικών συμφερόντων στον Πόντο, είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς πόση σημασία έχει μία δίοδος στην ανοιχτή ελεύθερη θάλασσα (Koukodakis, 2013).

Επιπρόσθετα μέσω της μερικής οριοθέτησης ήρθε στο φως η μη χρήση του δικαιώματος για επέκταση. Πέραν της προβληματικής ύπαρξης του όρου "αχρησία" του Διεθνούς δικαίου, έχει επανειλημμένα τονιστεί από την Ελλάδα ότι μόνο σε περίπτωση θεώρησης κατάλληλων συνθηκών προς αυτή την ενέργεια πραγματοποιηθεί η επέκταση των 12 ναυτικών μιλίων στο Αιγαίο. Με την ύπαρξη ενός συναινετικού δικαίου, με την στήριξη της κρατικής βούλησης, η οποία πρέπει να εκφραστεί, θα ήταν περίεργο εάν οι αχρησία ήταν παράγοντας της αδρανοποίησης του δικαιώματος (Taşdemir, 2015).

Κεφάλαιο 7. Χωρικά ύδατα και Οριοθέτηση χωρικών υδάτων

Το ζήτημα των χωρικών υδάτων είναι ένα ζήτημα το οποίο κάποιοί θα διαφωνήσουν για το ποτέ αλλά όχι για το πως ξεκίνησε εμφανώς η διένεξη ξεκίνησε το 1982 στην 3η Διάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας όταν θεσμοθετήθηκε ότι τα παράκτια κράτη μπορούν να επεκτείνουν τα χωρικά τους ύδατα από τα 6 στα 12 ναυτικά μιλιά οπότε και είναι το ανώτατο επιτρεπτό όριο για μια χώρα, οπότε και είναι το κύριο ζήτημα της αντιπαράθεσης μεταξύ των δυο κρατών για όσο αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη. Ως εκ τούτου το ζήτημα συνεχίζει να παραμένει άλυτο ως τις μέρες μας με την Τουρκία να ζητάει να λυθεί σε διήμερες επίπεδο λόγω της ιδιαιτερότητας το οποίο το διακατέχει για τις κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες (Stouraiti & Kazamias, 2010).

Εμβαθύνοντας στο θέμα θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στην Τουρκία στο Αιγαίο της ανήκουν 450 νησιά οπότε και τα αξιοσημείωτα είναι η Ίμβρος (Imvros , Gökçeada) και η Τένεδος (Bozcaada οπότε υπάγονται στις Θρακικές Σποράδες) , το νησιωτικό σύμπλεγμα των Μοσχονησίων (Ayvalik Adalari) κοντά στις κυδωνιές (ayvalik) οπότε και αποτελείτε από 22 νήσους. Μαζί με κάποια στον κόλπο της Σμύρνης και αυτών μεταξύ των ακτών της Τουρκίας και των Δωδεκάνησων αθροίζουν στα 7 κατοικήσιμα νησιά οπότε και καλύπτουν 370τ.χλμ επιφάνειας στο σύνολο των νήσων οπότε κατέχει η Τουρκία (Stouraiti & Kazamias, 2010).

Συνεχίζοντας η αύξηση των Χωρικών υδάτων από την Ελλάδα από 6nm σε 12 nm θα έθετε το Αιγαίο σαν μια <<Ελληνική λίμνη>> κατά την Τουρκία και αυτό θα ήταν αίτια πολέμου με την Τουρκία και αυτό διότι η Τουρκία γνώριζε πως η Ελλάδα ποτέ

δεν θα αποικούνταν την ευκαιρία της αυτή η οποία κιάλας με τις ευχές της διεθνούς κοινότητας της έδινε απλόχερα την δυνατότητα της αύξησης των ναυτικών μιλίων .Παρόλη την προσπάθεια την οποία κατέβαλε η Τουρκία για να μην τεθεί σε ισχύει κάτι τέτοιο από την Ελληνική πλευρά (παρόλο το οποίο ήταν κάτι μη ρεαλιστικό και για την ίδια την Ελλάδα)στην 3η συνδιάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας διότι πολύ απλά έθετε σε κίνδυνο τα <<ζωτικά συμφέροντα>> της , και όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο αλλά και διεθνές οπού θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω. Το αποτέλεσμα της συνδιάσκεψης του 1982 έφερε την Τουρκίας στο να μην υπογράψει το τελικό κείμενο θέτοντας ένα νέο ζήτημα αυτό της αιγιαλίτιδας ζώνης (Koukodakis, 2013).

Οι λόγοι μη υπογραφής ήταν ότι η Τουρκία κυρίως δεν ήθελε να αποκλειστεί από τα ελληνικά χωρικά ύδατα σε περίπτωση που αυτά επεκτεινότουσαν σε 12nm παρόλο ότι τα 12nm είναι το ανώτατο επιτρεπτό οροί από το διεθνές δίκαιο η Τουρκία θεωρούσε ότι θα γινότανε κατάχρηση του δικαιώματος από την Ελλάδα .ο αποκλεισμός αυτός θα γινότανε λόγω των πολλών ελληνικών νησιών οπού υπάρχουν κοντά στα Τουρκικά ηπειρωτικά παράλια . Βάση της Τουρκίας η Ελλάδα κατάσχει αυτή την στιγμή το 43,68% του Αιγαίου και η περίπτωση επέκτασης όχι μόνο θέτει τα παράλια της Τουρκίας Ελληνική υφαλοκρηπίδα αλλά αποκόπτει την διεθνή ναυσιπλοΐα .Διότι με οποία δίπορτε επέκταση να παίρνει χώρο θα πληγωνότανε ο εμπορικός και ναυτιλιακός τομέας της Τουρκίας καθώς και οι επιστημονικές έρευνες .Ποιο ξεκάθαρα οι μονές πτυχές διεθνών υδάτων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας πριν χρειαστεί ένα πλοίο να ξανά εισέλθει σε ελληνικά χωρικά ύδατα θα ήταν μεταξύ Λέσβου και Χίου και Χίου Λέσβου .Αυτό φυσικά σημαίνει ότι πάσης φύσης πλοίο είτε πολεμικό είτε εμπορικό - ακτοπλοϊκό θα έπρεπε να εισέλθει εντός ελληνικών υδάτων οπού παρόλες τις ασφαλές διατάξεις περί ασφαλούς διελεύσεως η Τουρκία δεν νιώθει ασφαλής διότι μαζί μαζί με τα χωρικά ύδατα κλείνει και ο διεθνής εναέριος χώρος που αυτό για την Τουρκία σημαίνει ότι δεν μπορεί να οργανώσει τα παράλια της ,να διεξάγει αεροναυτικές ασκήσεις και εν κατακλείδι να αμυνθεί .Αυτό φέρει ως αποτέλεσμα την μέγιστη απειλή του εθνικού συμφέροντος (στρατιωτικά) της Τουρκίας. Πέρα των προαναφερθέντων στον 21ο αιώνα δεν έχουν αλλάξει και δεν έχουν συζητηθεί πολλά πέρα κάποιων συνομιλιών μετρά του 2002 και του 2003 οπού η Τουρκία εμφανίστηκε έτοιμη να αυξηθούν τα ναυτικά μιλιά σε βαθμό οπού το αιγαίο δεν θα γινότανε όπως είπαμε και πριν Ελληνική λίμνη με μέγιστη προέκταση τα 8nm θαλασσιού και εναέριου χώρου (Gürel, Mullen & Tzimitras, 2013).

Η Τουρκία σε καμία περίπτωση δεν θέλει την μονόπλευρη οριοθέτηση χωρικών υδάτων και το έχει δηλώσει πολλές φορές .προτιμάει το διήμερες επίπεδο λόγο της ιδιαιτερότητας του αιγαίου λόγο των νησιών και της ημίκλειστης θάλασσάς και της γεωγραφικής πίεσης που της ασκείται.

Κεφάλαιο 8.Γκρίζες Ζώνες

Οι γκρίζες ζώνες είναι ένα ζήτημα της τελευταίας δεκαετίας του 20ου αιώνα και κυρίως μετρά του συμβάντος στα Ίμια (Kardak). Οπού αυτό δημιουργήθηκε λόγω της αδυναμίας των δυο χωρών να επιλύσουν το ζήτημα των χωρικών υδάτων -αιγιαλίτιδας ζώνης (το προηγούμενου κεφαλαίου το οποίο ασχοληθήκαμε) και υφίσταται μαζί με άλλες στα θέματα προς επίλυση μεταξύ Τουρκίας Ελλάδας (Taşdemir, 2015).

Έχοντας επίγνωση των καταλυτικών γεγονότων της 31ης Ιανουάριου 1996 οπού και η Τουρκία ήταν η πρώτη φορά που ‘πάτησε’ πόδι όσο αφορούσε τις βραχονησίδες .Μέσω την Κρίση των Ιμίων που τελείωσε στις 17 Απρίλιου του 1996 η Τουρκία λαμβάνει θέση και φέρει στο ‘τραπέζι’ ως θέμα επίλυσης ένα υπόθεμα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας το οποίο δεν είναι άλλο από το σε ποιον θα ανήκουν βραχονησίδες οι οποίες δεν αναφέρονται σε κάποια διεθνή συνθήκη ή διήμερη σύμβαση (μεταξύ της Ελλάδας ή Ιταλίας όπως θα δούμε παρακάτω) .Λόγος αυτού τα ναυτικά μιλιά τα οποία απέχουν οι βραχονησίδες από τις δυο χώρες τα οποία αφορούν μηδαμινές διάφορες της τάξεως 0.1 -0.5 του μιλίου .όπως αναφέρει και Κ.Συρριγος στο βιβλίο του Ελληνοτουρκικές σχέσεις<< οι συστηματικές υπερτάσεις- οπού θα ανέρθουμε στο επόμενο κεφάλαιο -ξεκίνησαν από το 2006 και μετρά και γίνονται αποκλειστικά πάνω από τις αμφισβητούμενες βραχονησίδες>>¹ .

Η Τουρκικές θέσεις πάνω στις <<γύριζες ζώνες>> αναφαίνονται σε διεθνείς συμβάσεις του περασμένου αιώνα οι οποίες αναγράφουν ότι στην Ελλάδα περνάνε νησιά τα οποία αναγράφονται σε αυτές αφήνοντας αβέβαιο το τι θα συμβεί και που θα περιέλθουν οι βράχοι και νήσοι οπού δεν είναι κατοικήσιμοι και δεν αναφέρονται σε

---

¹ Βλ.ελληνοτουρκικες σχεσεις Αγγελος συριγος τριτη εκδοση Οκτωμβριος 2018

αυτές .Συνθήκες όπως της Λοζάνης ,η Ιταλό-Τουρκική συνθήκη του 1932 (για το σύμπλεγμα της Μέγιστης) ,η συνθήκη ειρήνης των Παρισίων το 1947 . όπως αναφέρει ο Κ.Συρίγγος ο <<βασικός κορμός των τουρκικών θέσεων είχε αναπτυχθεί με σαφήνεια και εγγράφως ,πριν ακόμα οι δυο χώρες φτάσουν στα πρόθυρα του πολέμου >>. Με λίγα λόγια όπως είπαμε και πριν η τουρκικά επιζητούσε ένα τέτοιο ζήτημα ώστε να μπορέσει να κλιμακώσει την συζήτηση για τα χωρικά ύδατα (Karyotis & Gerodimos, 2015).

Για αυτό τον λόγο η Τουρκία πιστεύει πως το ζήτημα των γκρίζων ζωνών το οποίο προέκυψε από την κρίση των Ιμίων θα έπρεπε να λυθεί εξολοκλήρου και όχι μεμονωμένα λόγω των πολλών βραχονησίδων των οποίων υπάρχουν στο αιγαίο ,είτε αυτό γινότανε με προσφυγή στο διεθνές Δικαστήριο είτε σε διήμερη επίπεδο .Εξάλλου η αρχή επίλυσης των γκρίζων ζωνών θα έχει ως αποτέλεσμα την επίλυση των θεμάτων που αφοράνε τα χωρικά ύδατα και τον εναέριο χώρο με την δημιουργία γραμμών βάσεως που θα βασίζονται στην περίπτωση μας στις ακτογραμμές των νησιών θα σιγουρέψουν την ασφάλεια της Τουρκίας λόγω του ότι θα είναι σιγουρά πλέον τα ναυτικά μιλιά μεταξύ των δυο χωρών και δεν θα υπάρχει φόβος <<κλεισίματος από τα ελληνικά χωρικά ύδατα προς την ανοιχτή θάλασσα .η Τουρκία μέχρι την επίλυση του θέματος αυτού σιγουρεύει ότι η Ελλάδα δεν θα επεκτείνει τα ναυτικά της μιλιά διότι θα θεωρηθεί <<αυθαιρεσία>> λόγω της ύπαρξης των γκρίζων ζωνών που και θα ήταν πρώτο θέμα προς σε επίλυση εάν ποτέ γινότανε προσπάθεια επίλυσης σε Διεθνή φορέα (Aras, 2014).

Έως ότου βέβαια γίνει αυτό η Τουρκία συνεχίζει την αναθεωρητική της πολιτική στα Ιμιά τονίζοντας ότι μέχρι να πάρει μια απόφαση για το ζήτημα αυτό θα ισχυεύει ένα <<θερμό-επεισοδιακό> κλίμα με αναφορές όπως αυτή της 28ης Ιανουαρίου 2018 που ο Έλληνας υπουργός αμύνης αναγκαστικέ να ρίξει το στεφάνι φόρο τιμής για τους πεσόντες την νύχτα της 29ης Ιανουαρίου 1996 με την παρενόχληση και την παρεμπόδιση από την τουρκική ακτοφυλακή και το πολεμικό ναυτικό . επίσης ένα σημαντικό γεγονός που πρέπει να αναφέρουμε είναι ότι λίγες μέρες μετά στις 12 Φεβρουαρίου 2018 μια τουρκική ακταιωρός εμβόλισε ένα Περιπολικό θαλάσσης του Ελληνικού Λιμενικού ανοικτά των Ιμίων με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένταση ολίγων ημέρων που και τελικά αποσιωπήθηκε και από τις δυο πλευρές μη θέλοντας να δώσουν έμφαση στο θέμα (Gürel, Mullen & Tzimitras, 2013).

Κεφάλαιο 9.Εναέριος χώρος

Παρά τη στιγμιαία διέλευση των τουρκικών αεροσκαφών στον εναέριο χώρο των ελληνικών νησιών, εφόσον η διάρκειά τους είναι μερικών δευτερολέπτων, υπάρχει ανάκυψη ενός μείζονος νομικού και πολιτικού θέματος: Μέσω της δήλωσης αυτής παραβιάζεται η κυριαρχία που έχει το ελληνικό κράτος. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ένα κράτος έχει δικαίωμα στην άσκηση της κυριαρχίας του επί χερσαίου αλλά και υπερκείμενο εναέριου χώρου όπως επίσης της αιγιαλίτιδας ζώνης του. Ολοκληρωμένη αποτύπωση του συγκεκριμένου κανόνα υπάρχει στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας, ενώ περίληψή του υπήρχε και στη σύμβαση της Γενεύης (1958), στη σύμβαση του Σικάγο περί Διεθνούς Πολιτικής Αεροπορίας (1944) και στη σύμβαση των Παρισίων (1919). Πέραν του γεγονότος ότι οι περιπτώσεις αυτών των παραβιάσεων έχουν χαρακτηριστεί ως συνηθισμένες λόγω της περίπτωσης ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία, εξακολουθούν να έχουν εξέχουσα σημασία καθώς μέσω αυτών προσβάλλεται μία θεμελιώδης ιδιότητα ενός κράτους. Να υπάρχει σεβασμός του εναέριου χώρου ανάμεσα στις χώρες (Koukodakis, 2013).

Ακόμα και χώρες με ισχυρό ανταγωνισμό, περιπτώσεις παραβιάσεων στον Εθνικό εναέριο χώρο γίνονται σποραδικά, με κύριο στόχο να φωτογραφηθούν στρατιωτικές ή άλλες εγκαταστάσεις. Η μόνη περίπτωση συστηματικής και κατ'εξακολούθηση παραβίασης του εναέριου χώρου στα διεθνή χρονικά, είναι αυτή των τουρκικών αεροπλάνων εις βάρος της Ελλάδας.

Ο χαρακτήρας των κινήσεων από την τουρκική αεροπορία είναι αυτός μιας διαρκούς δήλωσης από την Άγκυρα, μη αναγνώρισης της Ελληνικής αντίληψης του status quo στο Αιγαίο, και προσπάθειας επιβολής των δικών της θέσεων ακόμα και αν αυτό συνεπάγεται στρατιωτικά μέσα.

Βάσει των κανόνων του Διεθνούς δικαίου, ο εναέριος χώρος και τα χωρικά ύδατα θα πρέπει να συμπίπτουν. Αυτό είναι αποτέλεσμα του ίδιου ορισμού για τον εναέριο χώρο ως υπερκείμενος στα χερσαία εδάφη και τα χωρικά ύδατα. Με τα χωρικά ύδατα να ορίζονται από την Ελλάδα στα 6 μιλιά, η διαφορά στα τέσσερα μίλια χρήζει ειδικής δικαιολόγησης. Η αρχή των διαρρυθμίσεων αυτών πραγματοποιήθηκε τη δεκαετία του 30, όταν τα συγκεκριμένα θέματα δεν έχρηζαν της βαρύτητας την οποία απέκτησαν τη δεκαετία του 70, κατά κύριο λόγο χάρη στην εξέλιξη στα τεχνικά μέσα, μέσω των οποίων επιτρέπεται να αξιοποιηθεί οικονομικά ο υποθαλάσσιος πλούτος. Η χρονολόγηση του προεδρικού διατάγματος το οποίο Όρισε το εύρος στον εναέριο χώρο είναι το Σεπτέμβριο του 1931. Η καθιέρωση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα έξι μίλια έγινε μέσω του νόμου 230 του 1936. Η μόνη αντίδραση είχε έρθει από την πλευρά των Βρετανών, με την ανάγκη τους να υπάρχει στόλος στη Μεσόγειο, οι οποίοι μάλιστα είχαν προβεί σε υποβολή σχετικής διπλωματικής νότας (Karyotis & Gerodimos, 2015).

Η θέση που παρουσιάζει η ελληνική κυβέρνηση κατά παράδοση ως προς υπεράσπιση της διαφοράς, είναι πως το 1936 είχε τη δυνατότητα ορισμού του εύρους στα χωρικά ύδατα ως ίσου σου με αυτό στον εναέριο χώρο, κάτι το οποίο δεν έπραξε ως προς αποφυγή της παρεμβολής από περιττά εμπόδια στη ναυσιπλοΐα. Παράλληλα εξαιτίας σου του νεαρού της αεροπορίας εκείνης της εποχής, καθώς και του φόβου προς αυτή, ο ορισμός του Εθνικού εναέριου χώρου στα 12 μίλια είχε ως σκοπό την καλύτερη φύλαξη της ζώνης γύρω από τα χερσαία εδάφη. Εφόσον όμως η Ελλάδα από τυπικής πλευράς δικαιούται να ορίσει ένα μεγαλύτερο εύρος στα χωρικά ύδατα, το να ασκήσει αυτό το δικαίωμα στην ελάχιστη δυνατή βάση είναι νόμιμο (Yorulmazlar & Turhan, 2015).

Κεφάλαιο 10 Ενεργειακοί πόροι στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο

Τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί ένα νέο γεωστρατηγικό περιβάλλον στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Αυτό απορρέει τόσο από τις εξελίξεις των τελευταίων ετών στην Ευρώπη (οικονομική ύφεση και ευρωσκεπτικισμός), και στον αραβικό κόσμο (άνοιξη στην Αραβία και ακραία ισλαμιστικά ρεύματα), όσο και από την ανακαλύψεις

ενεργειακά αποθέματα της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Υπάρχει επιθυμία διατήρησης της σταθερότητας της περιοχής από τα κράτη τα οποία αναπτύσσουν συμμαχίες μεταξύ τους, προς την αντιμετώπιση των αναθεωρητικών κρατών και των στρατηγικών αποσταθεροποιήσεων. Η επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απεξαρτηθεί του ρωσικού φυσικού αερίου, εξαιτίας της επιδείνωσης στις σχέσεις με την Ρωσία η οποία απορρέει από τις ενεργειακές κρίσεις που προκάλεσε το ουκρανικό ζήτημα, έχει οδηγήσει σε αύξηση του ενδιαφέροντος για τα αποθέματα ενέργειας της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζεται επίσης εκ μέρους των μεγάλων δυνάμεων όπως σου είπα και η Ρωσία των μεγάλων πετρελαϊκών εταιρειών. Παρόλα αυτά, με την ανάδυση ανταγωνιστικών συμφερόντων, υπάρχει συσπείρωση των κρατών της περιοχής σε συμμαχίες για την πιο αποτελεσματική προώθηση των συμφερόντων τους απέναντι στους αντιπάλους τους (Koukodakis, 2013).

Η εξασφάλιση της σταθερότητας στη λεκάνη της νοτιοανατολικής Μεσογείου επήλθε μέσω της συνεργασίας Ελλάδας, Κύπρου, Αιγύπτου και Ισραήλ. Στην αντίπερα όχθη, η εμφάνιση της αναθεωρητικής πολιτικής της Τουρκίας προκαλεί ρήξη σχέσεων καλής γειτνίασης με αποτέλεσμα την αποσταθεροποίηση. Πρωταγωνιστικός είναι ο ρόλος της Ελλάδας και της Κύπρου στις νέες συνθήκες, η στρατηγική όμως που θα ακολουθήσουν θα πρέπει να είναι ώριμη εξαιτίας των λεπτών ισορροπιών υπάρχουν στην περιοχή και οποίες μπορούν να διακινδυνεύσουν τις προσπάθειες που έχουν κάνει μέχρι τώρα (Karyotis & Gerodimos, 2015).

Η πρόσφατη ανακάλυψη σημαντικών κοιτασμάτων με φυσικό αέριο στις θαλάσσιες ζώνες Κύπρου και Ισραήλ προσελκύει διεθνές ενδιαφέρον. Χάρη στην σημασία των ενεργειακών κοιτασμάτων τόσο για τα κράτη της περιοχής όσο και για την διεθνή αγορά ενέργειας, έχει γίνει ανάδειξη νέων ευκαιριών (όπως της οικονομικής ανάπτυξης και της ενεργειακής ασφάλειας στα κράτη της περιοχής) καθώς και νέων κινδύνων στη λεκάνη της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Το Ισραήλ θα έχει τη δυνατότητα παραγωγής ενέργειας ως αποτέλεσμα δικών του ενεργειακών πόρων, χωρίς να είναι βασιζόμενο των ενεργειακών εισαγωγών από την Αίγυπτο, οι οποίες γίνονταν μέσω χερσονήσου του Σινά, όπου υπάρχει μεγάλη δραστηριοποίηση ακραίων ισλαμιστικών οργανώσεων. Η ανακάλυψη του οικοπέδου 12 στην ανεξάρτητη οικονομική ζώνη της Κύπρου, πλησίον του κοιτάσματος λεβιάθαν στο Ισραήλ, μπορεί να βοηθήσει στη σημαντική οικονομική ανάπτυξη του νησιού και την κάλυψη εσωτερικών ενεργειακών αναγκών. Εάν η κάλυψη για την εσωτερική κατανάλωση είναι επαρκής, θα μπορέσει να υπάρξει

πιθανή μετατροπή της Κύπρου και του Ισραήλ σε χώρες ικανές για την εξαγωγή ενέργειας, και εν μέσω της ολοένα αυξανόμενης ζήτησης πετρελαίου και φυσικού αερίου, αυτές θα είναι νέες πηγές τροφοδοσίας. Μέσω της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών επί του Διεθνούς δικαίου της θάλασσας του 1982 (UNCLOS), ή αλλιώς της σύμβασης του Montego Bay, γίνεται αναφορά του δικαιώματος όλων των παράκτιων κρατών προς την εξερεύνηση και εκμετάλλευση σε φυσικούς πόρους της ανεξάρτητης οικονομικής ζώνης τους (αλλά και στην υφαλοκρηπίδα εφόσον η ταύτιση των εξωτερικών ορίων στις δύο ζώνες είναι μέχρι 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης εκ των οποίων γίνεται μέτρηση του εύρους για την αιγιαλίτιδα ζώνη). Η απόκτηση ανεξάρτητης οικονομικής Ζώνης διακήρυττε ρητά από το παράθυρο κράτος, και η θέσπιση της μπορεί να γίνει είτε με μονομερές είτε με διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες για την οριοθέτηση της ανεξάρτητης οικονομικής Ζώνης. Η διακήρυξη της ανεξάρτητης οικονομικής ζώνης της Κύπρου έγινε με διμερείς συμφωνίες. Η υπογραφή της πρώτης συμφωνίας έγινε το 2003 με την Αίγυπτο, πρώτη περίπτωση διμερούς συμφωνίας για την κήρυξη ανεξάρτητης οικονομικής Ζώνης στην Ανατολική Μεσόγειο. Το 2007 έγινε η υπογραφή της συμφωνίας με το Λίβανο το 2010 με το Ισραήλ. Παρόλα αυτά, η ύπαρξη κάποιων παραγόντων στη νοτιοανατολική Μεσόγειο δυσχεραίνει και επιβραδύνει τα κράτη από το να θεσπίσουν ανεξάρτητη οικονομική ζώνη, όπως η κατάσταση πολέμου ανάμεσα στον Λίβανο και το Ισραήλ, η διαμάχη ανάμεσα στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη, όπως επίσης η στάση απροθυμίας από την Τουρκία ως προς την αναγνώριση της κυπριακής ανεξάρτητης οικονομικής Ζώνης (Stouraiti & Kazamias, 2010).

Συμπεράσματα

Όπως είναι εύκολο να καταλάβει κανείς, οι προκλήσεις, αδιαθετίσεις και εχθρικές στάσεις εκ μέρους της Τουρκίας, ιστορούν πολλά χρόνια, είχαν πολλές πολιτικές εκφάνσεις και αφορούν πολλά επίπεδα ενός σύγχρονου κράτους και μιας σύγχρονης διακυβέρνησης. Πάντα στον ρόλο του αντιρρησία, η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, ήταν ανέκαθεν επιθετική, όχι μόνο προς της Ελλάδα, αλλά και προς άλλα κράτη με τα οποία συνορεύει. Δεν είναι θέση της προκειμένου έρευνας να εξετάσει την στάση αυτή βάσει κοινωνικό-πολιτικών παραγόντων, παρά μόνο, να παρουσιάσει την σύγχρονη σχέση ανάμεσα στις δύο χώρες, να εξιστορήσει τα καθώς έχει και να δώσει μια βαθύτερη σκοπιά των όσων συνέβησαν.

Σε έναν όλο ένα πιο σύγχρονο κόσμο, του οποίου το κύρια χαρακτηριστικά είναι η εξέλιξη, η πρόοδος και αλληλένδεση, η στάση της Τουρκίας παραμένει ξεροκέφαλα ακίνητη και αγέρωχη, δίχως τάσεις αλλαγής, ή έστω, συμβιβασμού. Επί κυβερνήσεων Ερντογάν, οι σχέσεις με την Ελλάδα και τους υπόλοιπους γείτονες επιδεινώθηκαν.

Υποχρέωση της Τουρκίας, ως Ευρωπαϊκή χώρα και διεθνής παίκτης του παγκόσμιου χάρτη, είναι εκμοντερνοποίηση και η ανοικτή αντίληψη. Τα χρόνια των κλειστών χωρών και κοινωνιών έχουν περάσει, οι λαοί μεταξύ τους είναι πιο συνδεδεμένοι από ποτέ. Και εν μέση της γενικής επιθυμίας για πρόοδο, όλες οι διαφορές θα έπρεπε να χάνονται κάτω από το βάρος της ενότητας.

Βιβλιογραφία

Altunçık, M.B. and Martin, L.G. (2011). Making Sense of Turkish Foreign Policy in the Middle East under AKP, *Turkish Studies*, 12(4): 569-587. Anastasakis, O. (2004). Greece and Turkey in the Balkans: Cooperation or Rivalry?, *Turkish Studies*, 5(1), 45-60.

Aras, B. (2014). Davutoğlu Era in Turkish Foreign Policy Revisited, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 16(4), 404-418.

Atiyas, Ğ. (2012). Economic Institutions and Institutional Change in Turkey During the Neoliberal Era, *New Perspectives on Turkey*, 47, 57-81.

Aydin, M., & Acikmese, S. A. (2007). Europeanization through EU Conditionality: Understanding the New era in Turkish Foreign Policy. *Journal of Southern Europe and the Balkans Online*, 9(3), 263-274.

Binder, D. (2012). Greece, Turkey, and NATO. *Mediterranean Quarterly*, 23(2), pp.95-106.

Birden, R., & Rumelili, B. (2009). Rapprochement at the Grassroots: How Far Can Civil Society Engagement Go?. In Anastasakis, O., Nicolaidis, K., & Öktem, K. (Eds.), *The Long Shadow of Europe: Greeks and Turks in the Era of Postnationalism* (pp. 315-330).

Couloumbis, T., & Kentikelenis, A. (2007). Greek–Turkish Relations and the Kantian Democratic Peace Theory”, *Journal of Southeast European and Black Sea Studies* 7, no. 4: 517–32.

Cuhadar, E., Genc, O. G., & Kotelis, A. (2015). A Greek–Turkish Peace Project: Assessing the Effectiveness of Interactive Conflict Resolution, *Southeast European and Black Sea Studies*, 1-21.

Dunne, T. (2013). Liberalism. In Baylis, J., Smith, S.& Owens, P. (eds),*The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, (pp.113-125), Oxford University Press.

Grigoriadis, I. N.,& Kamaras, A. (2008). Foreign Direct Investment in Turkey: Historical Constraints and the AKP Success Story. *Middle Eastern Studies*, 44(1), 53-68.\

Gürel, A., Mullen, F., & Tzimitras, H. (2013). The Cyprus Hydrocarbons Issue: Context, Positions and Future Scenarios. PCC Report, 1. Retrieved from http://file.prio.no/publication_files/Cyprus/Report%202013-1%20Hydrocarbons.pdf

Heraclides, A. (2010). *The Greek-Turkish Conflict in the Aegean: Imagined Enemies*. Palgrave Macmillan

Jørgensen, K. E. (2010). *International Relations Theory: A New Introduction*. Palgrave Macmillan.

Karyotis, G.,& Gerodimos, R. (2015). *The Politics of Extreme Austerity: Greece Beyond the Crisis*. Palgrave Macmillan.

Kemper, M. (2018). Orthodoxy and Islam: Theology and Muslim–Christian Relations in Modern Greece and Turkey. *Islam and Christian–Muslim Relations*, 29(3), pp.400-402.

Ker-Lindsay, J. (2007). *Crisis and Conciliation: A Year of Rapprochement Between Greece and Turkey*. IB Tauris.

KiriÇçi, K. (2009). The Transformation of Turkish Foreign Policy: The Rise of the Trading State. *New Perspectives on Turkey*, 40(1), 29-57.

Kontakos, P. (2011). Greek Direct Investments in Turkey: The Past Decade and the Future. Retrieved from <http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/CMS%20pdf/Events/2011-5th%20PhD%20Symposium/Kontakos.pdf>

Kotios, A., and Petrakos, G. (2003). The Industrial and Trade Structure of the Greek and Turkish Economies: Possibilities for Cooperation. In Kollias, C. G., Günlük-genesen, G., & Ayman, G. (eds). *Greece and Turkey in the 21st Century: Conflict or Cooperation a Global Economy Perspective*, Nova Science Publishers.

Koukodakis, G. (2013). Greek-Turkish Rapprochement and Turkey's EU Membership Quest: Turning Rhetoric into Reality. *Turkish Policy Quarterly*, 12(2).

Lazarou, E. (2009). Mass Media and the Europeanization of Greek-Turkish Relations: Discourse Transformation in the Greek Press 1997-2003. *Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*, GreeSE Paper No 23. The Hellenic Observatory, London School of Economics and Political Science. Retrieved from <http://eprints.lse.ac.uk/24259/>

Müftüler-Baç, M. (2011). Turkish Foreign Policy, its Domestic Determinants and the Role of the European Union. *South European Society and Politics*, 16(2): 279- 291.

Stouraiti, A., & Kazamias, A. (2010). "The Imaginary Topographies of the Megali Idea: National Territory as Utopia". In Diamandouros, N., Keyder, C., & Dragonas, T. (eds.), *Spatial Concepts of the Nation: Modernizing Geographies in Greece and Turkey*, (pp. 11-34) IB Tauris.

Taşdemir, A. (2015). Social dialogue and public pension reform in Greece and Turkey. *European Journal of Industrial Relations*, 22(2), pp.149-165.

Tsarouhas, D. (2012). The Political Origins of the Greek Crisis: Domestic Failures and the EU Factor. *Insight Turkey*, 14(2), 83-98.

Tsarouhas, D. (2015). Structure, Agents and Discourse in Managing Economic Crises: Comparing Greece and Turkey, in Karyotis, G., & Gerodimos, R. (eds), *The Politics of Extreme Austerity: Greece Beyond the Crisis*. Palgrave Macmillan.

Yorulmazlar, E., & Turhan, E. (2015). Turkish Foreign Policy towards the Arab Spring: Between Western Orientation and Regional Disorder. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 17(3), 337-352.